

Uz sākumlapu>Ģimenes lietas un mantojums>Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības

Bulgārija

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Bulgārijas tiesību aktos izmantotie juridiskie termini, kas apzīmē vecāku atbildību un aizgādību, ir „vecāku tiesības un pienākumi” un „vecāku tiesību īstenošana”. Šis jēdziens ietver visas vecāka tiesības un pienākumus attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem.

Bulgārijas tiesību aktos izšķir nepilngadīgos līdz 14 gadu vecumam un nepilngadīgos vecumā no 14 līdz 18 gadiem. Vecāku tiesības tiek īstenotas attiecībā uz abu vecuma grupu bērniem.

Adopcijas gadījumā tiesības un pienākumi, kas attiecas uz adoptēto un viņa vai viņas pēcnācējiem, no vienas puses, un adoptētāju un viņa vai viņas radniekiem, no otras puses, ir tādi paši kā tuvāko asinsradnieku starpā, savukārt tiesības un pienākumi adoptētā attiecībā ar viņa vai viņas pēcnācējiem un viņu tuvākajiem asinsradniekiem ir atcelti.

Šķiršanās spriedumā tiesas pienākums ir lemt par vecāku tiesību īstenošanu, personiskajām attiecībām un laulībā dzimušo bērnu uzturēšanu, kā arī ģimenes mājokļa izmantošanu, ņemot vērā bērna intereses.

Tiesa izlemj, kuram laulātajam piešķirt vecāka tiesības, un nosaka veicamās darbības šo tiesību īstenošanai, bērna un viņa vecāku personiskajām attiecībām un bērna uzturēšanu. Izvēloties, kuram vecākam tiks uzticēta vecāku tiesību īstenošana, tiesa izvērtē visus apstākļus, ievērojot bērna intereses, un uzklaua vecākus un arī bērnu, ja bērns ir sasniedzis 10 gadu vecumu.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vispārējie noteikumi paredz, ka vecāku tiesības īsteno abi vecāki gan kopā, gan atsevišķi.

Likumā ir iekļauti īpaši noteikumi par vecvecāku tiesībām uzturēt saziņu ar bērnu.

Bērniem līdz pilngadības sasniegšanai ir pienākums dzīvot ar saviem vecākiem, ja vien būtisku iemeslu dēļ nav atļauts citādi. Ja šis pienākums nav ievērots, tiesa pēc vecāku pieprasījuma un bērna uzklausīšanas — ja bērns ir sasniedzis 10 gadu vecumu — nosaka, ka bērnam ir jāatgriežas pie vecākiem.

Abi vecāki var pārstāvēt bērnu līdz 14 gadu vecumam vieni paši un piekrist tiesvedībai attiecībā uz bērniem no 14 līdz 18 gadu vecumam tikai viņu interesēs.

Pilngadību nesasnējušu bērnu nekustamo vai kustamo īpašumu, izņemot ātri bojājošos produktus, var atsavināt, apgrūtināt ar ķīlām vai vispār atbrīvoties no tā ar viņa pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesas atļauju tikai tad, ja tas ir nepieciešams vai acīmredzami nāk par labu bērnam. Dāvanas, atteikumi, aizdevumi un citas personas parādu galvojumi ar ķīlu, hipotēku vai garantiju, ko devis nepilngadīgs bērns, ir uzskatāmi par spēkā neesošiem.

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāka uzvedība apdraud bērna personību, audzināšanu, veselību vai īpašumu, rajona tiesa pēc savas iniciatīvas vai pēc otra vecāka vai prokurora pieprasījuma veic atbilstošas darbības bērna interesēs, nepieciešamības gadījumā nodrošinot bērna pienācīgu izmitināšanu.

Tas tiek darīts arī tad, ja vecāks nespēj īstentot vecāku tiesības ilgstošas fiziskas vai garīgas slimības, ilgas prombūtnes vai citu objektīvu iemeslu dēļ.

Vecāku tiesības var atņemt šādos īpaši nopietnos gadījumos: vecāks ilgu laiku vai bez pamatota iemesla nerūpējas par bērnu un nemaksā uzturlīdzekļus vai ir ievietojis bērnu specializētā iestādē un nav izņēmis bērnu sešus mēnešus pēc datuma, kad tas ir bijis jāizdara.

Lieta par vecāku tiesību atņemšanu tiek izskatīta rajona tiesā pēc pašas tiesas iniciatīvas vai pēc otra vecāka vai prokurora pieprasījuma. Visos gadījumos, kad vecāku tiesības tiek ierobežotas vai atņemtas, tiesa lemj arī par pasākumiem saistībā ar bērna un vecāku personiskajām attiecībām.

Tiesa var atjaunot vecāku tiesības, ja apstākļi mainās vai to pieprasa vecāks.

Tiesa pēc savas iniciatīvas informē vecāka dzīvesvietas pašvaldību par vecāku tiesību atņemšanu un atjaunošanu, lai nepilngadīgajiem vecumā no 14 līdz 18 gadiem ieceltu aizgādni un bērniem līdz 14 gadu vecumam ieceltu aizbildni.

Tiesa pēc Sociālās labklājības direktorāta pieprasījuma var izdot rīkojumu par bērna izmitināšanu ārpus ģimenes, ja viņa vecāki ir miruši, nezināmi, zaudējuši vecāku tiesības, īsteno ierobežotas vecāku tiesības vai ilgu laiku nerūpējas pār bērnu objektīvu iemeslu dēļ vai bez pamatota iemesla, ja bērns cieš no vardarbības ģimenē un pastāv nopietni draudi viņa fiziskajai, garīgajai, morālajai, intelektuālajai un sociālajai attīstībai. Bērnu ievieto sociālajā iestādē vai audžuģimenē, tostarp gadījumos saskaņā ar Hāgas 1996. gada Konvencijas par bērnu aizsardzību 11. pantu.

Tiesa var norīkot bērna izmitināšanu pie radniekiem, audžuģimenē vai specializētā iestādē. Gaidot tiesas rīkojumu, Sociālās labklājības direktorāts, kura rajonā ir bērna pašreizējās dzīvesvietas adrese, administratīvās procedūras ietvaros nodrošina bērna pagaidu izmitināšanu.

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Ja kopā dzīvojoši vecāki nespēj vienoties par vecāku tiesībām, strīdu izskata rajona tiesā, kurā tiek uzklausti vecāki un nepieciešamības gadījumā arī bērns. Tiesas spriedumu var pārsūdzēt saskaņā ar vispārējiem noteikumiem.

Ja vecāki nedzīvo kopā un nevar vienoties par to, kurš uzņemsies aizgādību par bērnu, strīdu izskata bērna pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesā, uzklausot bērnu, ja viņš ir sasniedzis 10 gadu vecumu. Tiesas spriedumu var pārsūdzēt saskaņā ar vispārējiem noteikumiem.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecāki var noslēgt ārpusstiesas vienošanās par vecāku tiesību piešķiršanu un īstenošanu un vienoties par saziņu ar vecāku, kuram nav vecāku tiesības, taču šis vienošanās nav juridiski saistošas. Neatkarīgi no tā, vai ir noslēgta ārpusstiesas vienošanās, jebkurš no vecākiem var iesniegt tiesā lietu par vecāku tiesībām vai saziņu ar bērnu, un tiesa nosaka, kā tiek īstentotas vecāku tiesības no tā brīža, ņemot vērā ārpusstiesas vienošanos. Tāds pats tiesiskais regulējums ir arī attiecībā uz bērna saziņu ar vecāku, kuram nav aizgādības tiesību un kurš nedzīvo ar bērnu.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpusstiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Saskaņā ar Mediācijas likumu ģimenes strīdus ir iespējams samierināt, taču panāktā vienošanās par vecāku tiesībām iegūst juridisku spēku tikai pēc tam, kad to saskaņā ar Civilprocesa kodeksu ir apstiprinājusi tiesa.

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Tiesnesis var izlemt jebkuru tiesā iesniegto jautājumu, tostarp noteikt bērna pastāvīgo dzīvesvietu, izlemt, kuram vecākam piešķirt vecāku tiesības, noteikt kārtību attiecībā uz bērna saziņu ar otru vecāku, vecāka tiesības apciemot bērnu vai piekļūt bērnam, noteikt pienākumu maksāt uzturlīdzekļus par bērnu, izvēlēties skolu, bērna vārdu u. c. Lūdzam skatīt atbildes uz 3. un 4. jautājumu.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Parasti lēmumus par bērna ikdienas dzīvi, tostarp, piemēram, skolas izvēli, pieņem vecāks, kurš īsteno vecāku tiesības. Ir daži gadījumi, kad ir nepieciešama abu vecāku piekrišana, piemēram, kad tiek izsniegti bērna personu apliecinoši dokumenti vai bērns pamet valsti neatkarīgi no ceļošanas mērķa, tostarp dodoties ceļojumā.

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

Ja vecāki nedzīvo kopā, tiesas pienākums ir izdot rīkojumu par to, kuram vecākam tiek piešķirtas vecāku tiesības un kā tiek uzturēta saziņa ar otru vecāku. Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesas vienošanās neietver nekādus ierobežojumus vecāku starpā par plašākiem nosacījumiem attiecībā uz bērna saziņu ar otru vecāku, pārsniedzot ierasto praksi. Kā noteikts tiesu praksē un puses parasti pieņem laulības lietās, ierastā vienošanās attiecībā uz bērna laika pavadīšanu ar otru vecāku ir divas vai vairākas brīvdienas mēnesī un noteikts nedēļu skaits brīvlaikā.

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērtē iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Kompetentā tiesa ir atbildētāja pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesa. Ja pieteikums ir saistīts ar bērna uzturēšanas prasību, prasītājs var iesniegt pieteikumu arī savas pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesā.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Lietās par vecāku tiesībām tiek ievēroti vispārējie procesuālie noteikumi.

Ja jautājumu izskata šķiršanās lietas ietvaros, vecāki var pieprasīt tiesai noteikt pagaidu pasākumus vecāku tiesību īstenošanai attiecībā uz bērnu un nosacījumus bērna saziņai ar otru vecāku.

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Puses attiecīgajā lietā var saņemt juridisku palīdzību atbilstoši juridiskās palīdzības nodrošināšanas vispārējiem noteikumiem saskaņā ar Juridiskās palīdzības likumu.

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Rajona tiesas pabeigtās lietas var pārsūdzēt apgabaltiesā divas nedēļas pēc nolēmuma kopijas saņemšanas saskaņā ar vispārīgajiem noteikumiem.

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērtē tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Tiesas spriedumus izpilda saskaņā ar Civilprocesa kodeksu. Tajā ir ietverti skaidri noteikumi par pienākumu izpildīt noteiktas darbības vai atteikties no tām un nodot bērnu. Spriedumu izpilda pieteikuma iesniedzēja izvēlēts valsts vai privāts tiesu izpildītājs.

15 Kas man jā dara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Piemērojamie tiesību akti ir Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un Civilprocesa kodeksa (spēkā no 2007. gada 24. jūlija) 621. pants.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērtē, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Piemērojamie tiesību akti ir Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un Civilprocesa kodeksa (spēkā no 2007. gada 24. jūlija) 622. pants.

Vispārējā jurisdikcija ir otras puses pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesai vai, ja tās pastāvīgā dzīvesvieta nav Bulgārijā, attiecīgās puses pastāvīgās dzīvesvietas rajona tiesai, vai, ja attiecīgās puses pastāvīgā dzīvesvieta nav Bulgārijā, Sofijas pilsētas tiesai.

Pieteikumu ārvalstu tiesas izdota sprieduma vai citas ārvalstu iestādes lēmuma atzīšanai un izpildei par vecāku tiesību īstenošanu vai vecāku tiesību atjaunošanu nelikumīgas bērna aizvešanas gadījumā saskaņā ar 1980. gada Eiropas Konvenciju par nolēmumu atzīšanu un izpildi par bērnu aizbildnību un bērnu aizbildnības atjaunošanu, kas parakstīta 1980. gada 20. maijā (ratificēta ar likumu, Valsts Vēstnesis (VV) Nr. 21, 2003. gads (VV Nr. 104, 2003. gads) (Luksemburgas konvencija), iesniedz Sofijas pilsētas tiesā. Tiesa organizē atklātu sēdi, kurā piedalās Tieslietu ministrija vai pieteikuma iesniedzējs, ārvalstu spriedumā vai lēmumā iesaistītās puses un prokurors. Tiesa uzklauza bērnu, ja to pieprasa tās pašvaldības Sociālās labklājības direktorāts, kurā ir deklarēta bērna dzīvesvieta. Ārvalstu sprieduma vai lēmuma atzīšanas un izpildes procedūru aptur šādos gadījumos: tiesā tiek izskatīta lieta par strīda būtību un šī lieta ir uzsākta pēc procedūras valstī, kurā ir izdots attiecīgais spriedums vai lēmums. Tāda pati procedūra ir piemērojama, ja cits spriedums vai lēmums par vecāku tiesību īstenošanu ir atzīšanas procesā un/vai to izpilda Bulgārijas tiesas. Attiecīgā tiesa tiek nekavējoties informēta, un tiesnesim par to jālemj mēneša laikā pēc paziņojuma saņemšanas.

Tiesas spriedums ir jāizdod mēneša laikā pēc pieteikuma iesniegšanas datuma. To var pārsūdzēt Sofijas Apelācijas tiesā, kuras spriedums ir galējs.

Procedūra attiecas arī uz pieteikumiem par tādu nolēmumu atzīšanu un izpildi, kas izdoti pēc bērna aizvešanas, ja nolēmumā ir konstatēts, ka aizvešana ir nelikumīga. Ja nolēmums ir izdots citā valstī, kas ir Luksemburgas konvencijas dalībvalsts, tā atzīšana un izpilde tiek atteikta saskaņā ar 8. un 9. pantu, ja ir izpildīti Konvencijas 10. panta 1. punktā minētie nosacījumi, un ir pieņemams tikai tiktāl, ciktāl tas ir izpildāms valstī, kurā tas ir apstiprināts. Tāda pati procedūra ir piemērojama lietās saskaņā ar Konvenciju par jurisdikciju, piemērojamajiem tiesību aktiem, atzīšanu, izpildi un sadarbību vecāku pienākumu un bērna aizsardzības pasākumu jautājumā.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Vecāku un bērna savstarpējās attiecības regulē viņu pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesību akti. Ja vecākiem un bērnam nav kopējas pastāvīgās dzīvesvietas, viņu attiecības regulē tās valsts tiesību akti, kurā ir deklarēta bērna pastāvīgā dzīvesvieta vai kuras pilsonis viņš ir, atkarībā no tā, kuri ir labvēlīgāki bērnam. Aizgādības un aizbildnības jautājumus regulē tās valsts tiesību akti, kurā ir deklarēta aizgādībā vai aizbildnībā esošas personas pastāvīgā dzīvesvieta. Aizgādībā vai aizbildnībā esošas personas un aizgādņa vai aizbildņa savstarpējās attiecības regulē tiesību akti, kas ir piemērojami, kad persona tiek nodota aizgādībā vai aizbildnībā.

Lapa atjaunināta: 17/10/2016

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietverto vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.

Dalībvalstis, kas ir atbildīgas par nacionālā satura lapu pārvaldību, atjaunina daļu šīs tīmekļa vietnes satura, ņemot vērā Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības. Ja vietnē ir saturs, kurā vēl nav atspoguļota Apvienotās Karalistes izstāšanās, tas ir bez nolūka un tiks labots.